

Терени (11) 2026 (1)

ФАХРЕТА ЯХИЧ – ПОСЛЕДНАТА ДАМА НА ЮГОСЛАВИЯ

студент КРУМ МИТОВ

Софийски университет „Св. Климент Охридски,

Исторически факултет,

Магистърска програма „Дипломация и разузнаване на Балканите“

Бул. „Цар Освободител“ 15, 1504 София, България

kvmitov@uni-sofia.bg

<https://orcid.org/0009-0002-5164-399X>

<https://doi.org/10.60053/TER.2026.11.297-320>

Резюме: Фахрета Яхич-Живойнович, по-известна с псевдонима си Лепа Брена, е представител на жанровете новокомпозирана народна музика и турбофолк. Определяна е като една от най-популярните изпълнители не само в постюгославското пространство, но и на Балканите. В началото на нейното творчество (80-те години на XX век) изпълнява песни, призоваващи за „братството и единството“ на Югославия, въпреки настъпилата политическа и икономическа криза в страната. Дори след кървавия разпад тези песни продължават да печелят вниманието на публиката. Повече от 30 десетилетия след края на Югославия, Лепа Брена продължава да държи спомена за федеративната република жив като част от „югоносталгизма“. Именно по тази причина може да бъде определена като „Последната дама“ на Югославия.

Ключови думи: новокомпозирана народна музика, Лепа Брена, Фахрета Яхич, югоносталгия, Югославия

Текстът има за цел да проследи пътя на балканската певица Фахрета Яхич, позната повече със сценичния си псевдоним Лепа Брена, от босненския град Тузла до „югославския трон“. По заигравка на съдбата, нейната рождена дата – 20-ти октомври, съвпада с датата на смъртта на Първата дама на Югославия – Йованка Броз. Въпреки че днес родината на Фахрета не съществува, тя продължава да бъде неин представител и да поддържа спомена чрез своите песни, концерти и изявления в медиите като една истинска „Последна дама“.

Родена е на 20 октомври 1960 г. в град Тузла, в семейство на босненски мюсюлмани. Детството ѝ преминава в Бръчко преди да се установи в столицата Белград. В югославската столица тя първоначално се записва в университет, но в крайна сметка прекъсва учението си за сметка на музикална си кариера, ставайки част от групата „*Lira Show*“ (по-късно сменила името си на „*Slatki greh*“ („Сладък грях“) през 1980 г. Едва дебютирала на музикалната сцена, още на следващата година Лепа Брена става част от елитната класация на най-продаваните югославски изпълнители. Там тя заема почетното трето място, изпреварена от „хърватската АББА“ – „*Novi Fosili*“ на второ място и Мирослав Илич на първо (**Rasmusen, 2002**, стр. 172). Година по-късно излиза и нейният първи албум: „*Ѓаџак, Ѓаџак*“ („Чачак, Чачак“), кръстен на едноименния град в Сърбия. Към края на 80-те години и началото на 90-те години на ХХ век, Лепа Брена вече е разпознаваемо лице не само в родината си, но и в съседни страни като Румъния и България. Превръща се в „символ“ на Югославия и запазва този статут до днес, дори и след разпада на страната.

Стилът, в който Лепа Брена се изявява в началото на кариерата си, е познат днес като „новокомпозирана народна музика“. Въпреки името си, той се различава значително от традиционния фолклор в югославските републики. Фахрета Яхич не е първият представител на жанра, който има потенциала да се превърне в неофициален „държавен символ“. За да се разберат причините за нейния успех, освен творческата ѝ биография е нужно да се разгледа и развитието на новокомпозираната музика през годините до появата на Лепа Брена.

Новокомпозираната народна музика се заражда в страната като отговор на различните експерименти на управляващите с автентичната такава. През първите години след Втората световна война традиционният фолклор е разглеждан като остатък от кралския режим, примитивен и възможен проводник на междуетническо напрежение

(Šentevska, 2015, стр. 156). По тази причина в началото на 50-те години е поета инициатива за създаване на нови произведения, които да заменят местните народни песни с „по-социалистически“, след като КПЮ¹ вижда потенциала на народната музика като средство за пропаганда. Поставено е началото на обработената народна музика, която трябва да отговаря на целите за прогрес и модернизация, а не да бъде социално регресивен елемент от миналото (Nenić, 2020, стр. 133-134). За създаването на „социалистическа“ народна музика Белград използва помощта на доказани народни композитори, народни артисти, научни изследователи и специалисти. За разпространението на новия фолклор основна роля има радиото. Въпреки желанието на властите да „преобразят“ традиционната музика, опитите за нейната трансформация са неуспешни. Самите песни не успяват да наберат желаната от управляващите популярност (Nenić, 2020, стр. 133-134). Слушателите не се припознават в новите песни, смятайки чутата по радиото музика за чужда.

Новокомпозираната народна музика, зародила се паралелно с обработената, се радва на по-голям успех сред жителите на СФР Югославия. Първоначално двата стила си приличат – създават се на основата на фолклорни мотиви, но новокомпозираната не разчита на държавна намеса и/или подкрепа. Изпълнителите в този стил могат да бъдат определени като неговото първо поколение, поставило основите му. Те са обикновените граждани на Югославия. За разлика от колегите си в създадения от властта обработен фолклор, не са научни специалисти и изпълняват своите участия предимно в барове и кръчми, извън големите сцени.

Темите на песните се подбират от изпълнителите, а не от властта. Така песента достига по-лесно до обикновения човек – раждане на дете/внуче, рожден ден и други семейни празници, животът на гастарбайтера и носталгията към родното (Čvoro, 2014, стр. 41). Липсата на държавна намеса се отразява и върху текстовете – не се налагат мотиви, обслужващи партийния или държавния интерес, песента е по-близка до слушателя и по-лесна за възприемане.

Настъпилите промени в Югославия през 1958 г. дават нова посока за развитието на културата в страната. Тя се либерализира и се развива според потребителите (Nenić,

¹ Комунистическа партия на Югославия (*Комунистичка партија Југославије/Комунистичка партија Југославије*); от 1952 г. – Съюз на комунистите в Югославия (*Савез комуниста Југославије/Savez komunista Југославије*)

2020, стр. 135). Това спомага на новокомпозираната народна музика да „излезе“ на по-голямата сцена – през 1964 г. Лепа Лукич (Лепава Мушович, р. 1940 г. – сръбска фолклорна певица, чиято кариера ще продължи повече от шест десетилетия) записва за „Продукция „Грамофонни плочи“ към Радио телевизия Белград“ песента „*Od izvora dva putića*“ (От извора два пътя) (Nenić, 2020, стр. 136). Смята се, че песента успява да продаде между 100 000 и 260 000 копия (Nenić, 2020, стр. 136-137) (Čvoro, 2014, стр. 42), което отваря пътя за комерсиализиране на жанра (Šentevska, 2015, стр. 157) (Šentevska, 2014, стр. 415).

Лепа Лукич се появява и по кориците на списания, които я обявяват за „кralицата на народната музика“ и изграждат образа на момиче от бедно семейство, което благодарение на музиката постига успех (Čvoro, 2014, стр. 42). Година след излизането на песента, през 1965 г. в Югославия се въвежда пазарният социализъм, което отваря пътя за създаването на консуматорско общество (Nenić, 2020, стр. 136-137). Така допълнително се улеснява комерсиализирането и разпространението на „новия“ фолклор. Хората могат да слушат песните и в домашни условия, а тяхната популярност, заедно с тази на изпълнителите им, се разраства с разпространението на грамофонните плочи. С появата на песента „*Od izvora dva putića*“ започва второто поколение в жанра, оглавено от Лепа Лукич. За разлика от първото, поставило началото, новите изпълнители в новокомпозираната народна музика стават разпознаваеми фигури сред югославското общество, радват се на статута на „звезди“.

Новото поколение се отличава от предшествениците си и по същността на песните. Композиторите и текстописците, творящи в жанра, все по-смело експериментират със своите произведения. Част от тях привидно звучат като народни, но реално нямат нищо общо с традиционния фолклор. Подобен пример е песента от края на 60-те години на Машинка Лукич, по текст на Обрен Пъевович, „*Apolo 9*“ („*Аполо 9*“), носеща името на деветата мисия (от англ. *Apollo 9*) от едноименна програма на НАСА, която цели изпращането на хора на Луната. Текстът и обложките на плочите² опитват да съчетаят традиционното старо (животът на село) и модерното ново (животът на XX век и колонизацията на космоса):

² Върху плочите са изобразени мъж с традиционен сръбски калпак, възседнал космически сателит (Lukić, M. Pjevović, O., 1968) и жена, застанала на полето, а на заден фон са разположени овце и отново фигура на сателит в небето (Lukić, M. Pjevović, O., 1969)

Spavam jedna u drveni krevet
A moj Mile u Apolo devet
Momci nam se veru na Veneru
Devojke im kiselicu beru

...

Kaži, Mile, vasijski brate
Na Mesecu ima li salate
Il' salate, il' pršute stare
Il' su tamo sve gole pustare
... (Jevtić 2021a) (Jevtić 2021b)

Спя нещастна в дървения крават
А моят Миле в Аполо девет
Момците ни вярват на Венера
Девојките им киселица³ берат

...

Кажи, Миле, вселенски брате
На Луната има ли салата
Или салата, или прошуто старо
Или там всичко е гола путош

...

Жанрът все повече се отдалечава от традиционно познатия фолклор по мелодия и текст. Наблюдава се и засилващото се влияние на западноевропейската, блискоизточната и латиноамериканската музика, неприсъщи за балканските ширини, а с развитието на технологиите започва и употребата на различни електронни инструменти (Čvoro, 2014, стр. 15). Така второто поколение от новокомпозирания народна музика започва да се отдалечава все повече от автентичната фолклорна, но и от налаганата от Белград обработена музика. За разлика от авторите и изпълнителите на тези нови композиции, властите се опитват да доближат преработения фолклор възможно най-много до корените. Те налагат мнение, че е невъзможно е да се поощрява употребата на музикални елементи, нехарактерни за мястото и периода на зараждане на автентичната народна музика, разпространила се на територията на СФР Югославия.

Ето защо създаването и възпроизвеждането на произведения като „*Apolo 9*“ водят до все по-засилващото се неодобрение от страна на властите спрямо разпространението на новокомпозирания народна музика и нейната популярност сред населението. Тя е определяна като „кич“ и „карикура на масовата култура“ (Šentevska, 2015, стр. 157). Нужно е да се отбележи, че изпълнителите не са преследвани, тъй като не се приемани за заплаха за общественения ред (Čvoro, 2014, стр. 42). Така и самите певци остават лоялни на властта, която не им пречи „да си изкарват хляба“. Като пример могат да се дадат издадените песни в държавните звукозаписни компании през 1972 г. – 427 от общо 729, принадлежат на новокомпозирания народна музика, а през същия период певците по заведенията печелят двойно повече от квалифицирани работници с висше образование (Šentevska, 2015, стр. 157-158).

Независимо, че управляващите позволяват на изпълнителите да градят кариера, неодобрението не остава само на думи. Свързаните с новокомпозирания народна музика нямат право да бъдат членове на Съюза на югославските композитори (Šentevska, 2015,

³ Дива ябълка

стр. 157). С разрастването на развлекателната индустрия в страната към края на 60-те и началото на 70-те години на ХХ в., започва все повече да се говори за законово установяване на социални норми и ценности. По тази причина през 1972 г. се приема „Закон за изменение и допълнение на републиканския данък върху дребните стоки и услуги“, според който се налага данък от 31.5% върху продажбата на комикси, списания, книги и музикални записи, определени като „кич“, имащи по-ниска стойност и/или несъответстващи на социалистическите принципи на Югославия (Čvoro, 2014, стр. 45).

Освен чрез данъци, в някои случаи властта налага цензура върху изпълнителите. Така например през 1976 г. в автомобилна катастрофа, заедно със сестра си, загива една от звездите на новокомпозираната народна музика – Силвана Арменулич. Огромна част от населението в Югославия е в траур, но по новините се съобщава единствено за смъртта на третия загинал в катастрофата, Миодраг „Раде“ Яшаревич – ръководител на оркестъра за народна музика на Радио Телевизия Белград (Šentevska, 2015, стр. 157-158). Арменулич си навлича гнева на властите, след като през 1972 г. се появява оскъдно облечена в телевизионно предаване (Čvoro, 2014, стр. 43).

Въпреки специалните данъци, цензурата и дискриминацията към изпълнителите, новокомпозираната народна музика не е преследвана с „железен юмрук“. Тя се развива паралелно с други популярни жанрове. Изпълнителите записват песните си в редица държавни звукозаписни компании. Пикът на популярност достига през 80-те години, състезавайки се с други стилове като поп (наричан в Югославия „забавна музика“) и рок. В началото на десетилетието данък „кич“ е отменен, а цензурата и дискриминацията постепенно изчезват, заменени от негласно поощрение от страна на властите.

През същия период изгрява и звездата на Лепа Брена. Първоначално кариерата ѝ започва подобно на много нейни колежки – изпълнителка в югославските кафани (Delić, 2020, стр. 153). Развитието на популярността ѝ става случайно – след участието ѝ със „Slatki greh“ в предаването „Хит Парада“ изпълнението ѝ е отрязано и предадено на журналиста Милован Илич, познат като Минимакс, който да представи по сатиричен начин групата и тяхната песен (Delić, 2020, стр. 153; Росич, 2023, стр. 70-71). Получава се обратен ефект – телевизията не успява чрез сатира да унижи Фахрета Яхич, а създава Лепа Брена⁴. Подобно на други изпълнители от предишните десетилетия, първоначално

⁴ Самият Минимакс саркастично представя певицата като „Лепа“ (Хубавата) Брена, добавяйки епитета към сценичния ѝ псевдоним към онзи момент (Росич, 2023, стр. 70) (Delić, 2020, стр. 153)

тя също привлича гнева на властите чрез своя провокативен образ. Освен със стила на музика, предизвиква вниманието на ЮКП и правителството чрез своя стил на обличане и външен вид – висока руса жена, представяща се със силно чувствен и секуларизиран образ, нищо общо с почти пуританския вид, проектиран от комунистическите власти.

В по-късни години Яхич твърди, че въпреки мнението на управляващите, тя усеща любовта на публиката (**Росич, 2023**, стр. 71). В крайна сметка народът успява да спечели противопоставянето с властта относно Лепа Брена. Както вече стана ясно, това се дължи на появата ѝ на сцена в ключов момент за страната ѝ и Източна Европа – период на политически промени. Югославия посреща 80-те години със смъртта на Тито. Кончината на югославския диктатор отваря политически вакуум. Не се появява изявен политик, който може да го запълни. Освен политическата криза се проявява и икономическата такава. Между 1979 и 1985 г. стойността на югославския динар пада до 90% спрямо западните валути (**Анчев, 2016**, стр. 108) (**Димитрова, 2016**, стр. 115), две години по-късно външният дълг се изчислява на 23 млрд. долара (**Димитрова, 2016**, стр. 116), а инфлацията през 1989 г. достига зашеметяващите 2 800% (**Анчев, 2016**, стр. 108).

Властите нямат време да „водят война“ с кичозната музика. Подобно на други музиканти, въпреки различията между нейните и партийните виждания, Лепа Брена не се превръща в бунтарска фигура. Напротив – тя постепенно става неофициален съюзник на управляващите. По свой начин поддържа девиза на страната „братство и единство“ във времена на криза. През 1983 г. издава песента „*Živela Jugoslavija*“ („*Да живее Югославия*“) по текст и мелодия на Милутин Попович Захар, който умело адаптира фолклорните мотиви в развлекателната музика, създавайки хитове (**Leпа Brena i Slatki Greh, 1983**) (**Delić, 2020**, стр. 153):

*Kad pogledam naše more
naše reke, naše gore
svu lepotu gde sam rođena
i sve što bi reći znala
u srcu sam zapisala
živela Jugoslavija*

*Zemljo mira, zemljo Tita
zemljo hrabra, ponosita
širon sveta o tebi se zna
Volimo te naša mati
nećemo te nikom dati
živela Jugoslavija*

*Tu je rođen maršal Tito
naše ime ponosito
k'o heroja ceo svet ga zna*

*Когато погледна нашето море
нашите реки, нашите планини
цялата красота, където съм родена
и всичко, което съм знаела да кажа
в сърцето съм си записала
да живее Югославия*

*Земьо на мира, земьо на Тито
Земьо храбра, горда
по целия свят се знае за теб
Обичаме те, наша майко,
няма на никого да те дадем
да живее Югославия*

*Тук е роден маршал Тито
нашето име гордо
като герой го знае целият свят*

*Blago zemlji što ga ima
pamtiće se vekovima
živela Jugoslavija*

*Благословена да е земята, която го има
ще се помни с векове
да живее Югославия*

(Lepa Brena, Miroslav Pić, 1985)

Лирическата героиня възпява красотата на страната и нейното величие – „*по целия свят за теб се знае*“. Дори и 3 години след смъртта му „*героят и гордостта на Югославия*“ – маршал Тито все още е почитан от народа и подобно на Югославия „*целият свят го знае*“. „*Ще се помни с векове*“, а всеки куплет завършва с фразата „*да живее Югославия*“.

Излизането и разпространението на „*Živela Jugoslavija*“ показват, че отношението на властта към новокомпозиранията музика започва все повече да се смекчава. Не за първи път⁵ изпълнител на жанра включва в репертоара си темата за Югославия и/или Тито – през 1971 г. Силвана Арменулич пуска песента „*Jugo, Moja Jugo*“ („*Юго, моя Юго*“), посветена на югославските гастарбайтери. Тя е премахната от всички програми, а албумът е цензуриран с мотива, че на песента „*й* липсват поетични качества и че е евтин трик за привличане на публика“ (Hofman, 2011, стр. 623). През същия период Тома Здравкович създава песента „*O, Stari, stari*“, която иска да посвети на рождения ден на Йосип Броз Тито. По време на партийно събрание неговото произведение е обявено за „*кич и безвкусно прославяне на председателя*“, след което артистът си налага автоцензура и променя песента, посвещавайки я на рождения ден на майките (Hofman, 2011, стр. 623).

Ако изпълнителите от първото и второто поколение на новокомпозиранията народна музика са цензурирани, Лепа Брена участва в конкурса за избор на песен представител на Югославия за Евровизия 1983 (*Yugoslavia 1983, 2009*) и 1986 (*Eurovision National Finals. Yugoslavia 1986, 2009*). Нейни изпълнения са част от откриването на Зимните олимпийски игри в Сараево през 1984 (Hofman, 2012, стр. 23). Тя участва в концерти, провеждани на 25 май – Деня на младежта в Югославия, обвързван с празненствата по случай рождения ден на Йосип Броз Тито (Lepa Brena, 2017b) (Lepa Brena, 2017c).

Звездата на Лепа Брена започва да изгрыва и извън границите на Югославия. Подобно на първите дами, „*последната*“ дама вече предприема и чуждестранни посещения. Важно е да се отбележи нейният концерт в румънския град Тимишоара през 1984 г. Смята се, че – въпреки осезаемата езикова бариера между югославяни и румънци – публиката там

⁵ Самата „*Živela Jugoslavija*“ е кавър на едноименна песен от 1980 г. (Antić, D., 1980) (Stojićević, G. Marković, R., 1980).

Терени (11) 2026 (1)

наброява 60 000 души, което надхвърля двойно очакваната първоначално бройка, а събитието е обявено за „високо рисково“ и е охранявано от полицията (**Hofman, 2012**, стр. 24). Сред репертоара на Лепа Брена по време на концерта е и песента „*Živela Jugoslavija*“. Румънската публика изобщо не е смутена, че слуша патриотични призови за нейната съседка и хвалебствени слова към покойния Тито – тя ръкопляска по време на изпълнението (**Leпа Brena, 2017a**, с. 00:00:40-00:01:55; 00:02:10-00:02:40).

Докато Лепа Лукич поставя началото на второто поколение в югославската новокомпозирана народна музика, то с Лепа Брена започва третото и последно – поколението на суперзвездите. Те са способни да напълнят стадиони на своите концерти в Югославия и чужбина, очаквани гости са на спортни и държавни събития.

Патриотичната „*Živela Jugoslavija*“ излиза официално през 1985 г. като част от албума „*Jedan dan života*“ („*Един ден от живота*“) (**Brena i Miroslav, 1985**). Четири години по-късно, през 1989 г., когато стабилността на властта в цяла Източна Европа е под въпрос, Лепа Брена отново възпява родината си чрез песента: „*Jugoslovenka*“ („*Югославянка*“).

*Odakle si lijepa девојко?
Ko ti rodi oko plavetno?
Ko ti dade kosu zlačanu?
Ko te stvori tako vatrenu?
Ko ti dade kosu zlačanu?
Ko te stvori tako vatrenu?*

*Oči su mi more jadransko
Kose su mi klasje panonsko
Setna mi je duša slovenska
Ja sam Jugoslovenka*

....
*Odakle si lijepa djevojko?
Gdje si rasla cvijeće proljetno?
Gdje te grije sunce slobodno?
Kada plešeš tako zanosno
Gdje te grije sunce slobodno?
Kada plešeš tako zanosno*

....
*Odakle si lijepa neznanko?
Gdje si krala sunca bjelilo?
Gdje si pila vino medeno?
Kada ljubiš tako slađano
Gdje si pila vino medeno?
Kada ljubiš tako slađano
.... (**Leпа Brena 1989**)*

*Откъде си, красива девојко?
Кой ти роди окото синьо?
Кой ти даде косата златна?
Кой те направи така огнена?
Кой ти даде косата златна
Кой те направи така огнена?*

*Очите ми са морето Адриатическо
Косите ми са житото панонско
Тъжна ми е душата славянска
Аз съм югославянка*

...
*Откъде си, красива девојко?
Къде си расло, цвете пролетно?
Къде те грее слънцето свободно?
Когато танцуваши така възхитително
Къде те грее слънцето свободно?
Когато танцуваши така възхитително*

...
*Откъде си, красива непозната?
Къде си крала светлината на слънцето?
Къде си пила виното медено?
Когато целуваши така сладко
Къде си пила виното медено?
Когато целуваши така сладко*

...

Текстът на песента представлява лирически диалог, воден между мъж и жена югославяни. Представа се красотата на синеоката, руса и огнена югославянка чрез

географски препратки, символ на единна Югославия. Очите са сини като Адриатическо море – най-силна асоциация може да се направи с хърватската област Далмация, но СР Словения, СР Черна гора и СР Босна и Херцеговина (чрез Неумския коридор) също имат морски излаз. Косите са руси като житото на Панонската равнина, която преминава през сръбската област Войводина и част от хърватската област Славония. Тъжната душа е славянска – принадлежи на всички, а не на конкретна славянска група. Мнозинството от гражданите на страната са славяни – югославяни, както и завършва втория куплет – „*Ja sam Jugoslovenka*“ („*Аз съм югославянка*“).

Към песента е изготвен и добре режисиран музикален клип. По време на куплета, изпълняван от Лепа Брена, зрителите наблюдават море и житни поля – препратка към текста. Друг важен компонент в клипа е честата поява на югославското знаме – развявано от певицата или от тълпа – препратка към „братството и единството“. Посланията на песента са засилени и от сценичните партньори на певицата. Фахрета Яхич отново споделя сцената, подобно на предишния си патриотичен опит с „*Živela Jugoslavija*“, партнирайки си не с един, а с трима певци, всеки от които е представител на отделна югославска република – босненецът Ален Исламович (вокалист на *Bijelo Dugme*), хърватинът Владо Калембер (вокалист и басист на *Srebrna Krila*) и черногореца Милан Попович – „Даниел“ (представител на Югославия на Евровизия 1983). По подобие на текст за държавен химн, песента представя във възможно най-добра светлина Югославия. Трябва да се отбележи, че както в предишните десетилетия, така и през 80-те години, въпреки започналите междуетнически напрежения, песни, посветени на Югославия, не са нещо необичайно за музикалната сцена. Подобни примери са „*Igra rokenrol cela Jugoslavija*“ („*Танцува рокендрол цяла Югославия*“) на групата „*Električni Orgazam*“, „*Pljuni i zapjevaj moja Jugoslavijo*“ („*Плюй и запей моя Югославия*“) на групата „*Bijelo Dugme*“, „*Jugo, Jugo, Kućo Moja Jedina*“ („*Юго, Юго, Къщо моя единствена*“) на група „*Nervozni Poštar*“.

Година след излизането на „*Jugoslovenka*“, през 1990 г. Лепа Брена изнася друг голям концерт в съседка на Югославия – България. За разлика от Румъния, този път събитието е проведено в столицата София, на Националния стадион „Васил Левски“. Друга разлика е още по-голямата грандиозност на софийския концерт – според някои сведения на концерта са присъствали между 80 000 (Delić, 2020, стр. 156) и 100 000 души (Hofman, 2012, стр. 24; Росич, 2023, стр. 69). Самата певица се появява ефектно на

сцената от хеликоптера на бившия „първи“ Тодор Живков (Росич, 2023, стр. 69). Чрез репертоара на концерта може да се направи аналог с Тимишоара 6 години по-рано. Отново е изпълнена „политическа“ песен – „*Jugoslovenka*“, чийто куплет „*Ja sam Jugoslovenka*“ („*Аз съм югославянка*“) се пее и от българската публика (Лера Брена, 2019, с. 00:50:00-00:50:12; 00:51:30-00:51:40). Макар и за кратко Фахрета Яхич успява да превърне българите в югославяни – за разлика от Йосиф Сталин, Йосип Броз Тито и Георги Димитров, които се опитват, но не успяват поради спорове помежду им.

Славата на Лера Брена не се простира единствено до музикалната сцена. Липсата на държавна цензура и неофициалното одобрение от властите допринася за допълнително развитие на популярността ѝ. Кариерата ѝ достига нива, невъзможни за нейните колеги от миналите десетилетия. В периода 1988–1991 играе главна роля в своя филмова трилогия – „*Hajde da se volimo*“ („*Хайде да се обичаме*“) (Horton, 2018, стр. 427), кръстена на едноименния ѝ албум. Не за първи път участва във филми⁶, но за първи път играе главна роля. Втората част от поредицата успява да продаде повече от милион билета и 35 000 касетни записа (Horton, 2018, стр. 427). Тя става и първата жена от Югославия, по чийто образ е създадена кукла „Барби“ (Melichárek, 2020, стр. 139; Petrov, 2021, стр. 211; Hofman, 2012, стр. 23).

Освен със „своя играчка“, Лера Брена се сдобива със „собствена“ марка вино⁷ и става „кръстница“ на редица сгради в страната⁸. Очевидно е, че влиянието ѝ не се простира единствено в развлекателната сфера. Фахрета Яхич става неизменна част от общественения живот в Югославия. Успява да си „присвои“ дори и политическият слоган „*Mi smo Titovi. Tito je naš*“ (*Ние сме Титови. Тито е наш.*), превръщайки го в „*Mi smo*

⁶ Преди трилогията „*Hajde da se volimo*“ Лера Брена участва във филми като „*Tesna koža*“ („*Тясна кожа*“, 1982) „*Nema problema*“ („*Няма проблем*“, 1984). В първия филм има кратка роля, в която изпълнява своя песен (*Tesna koža*, 1982) (Filmovi Serije, 2016, 00:59:00-01:05:05). В *Nema problema* Фахрета Яхич играе главна роля и си партнира с Никола Симич, чийто герой разчита на певицата, за да се справи с финансовите си проблеми. (*Nema problema*, 1984). Нейното участие не е необичайно, тъй като тя не е първата певица от жанра на новокомпозираната народна музика с участие във филми. През 70-те години Силвана Арменулич и Лера Лукич имат кратки роли съответно в „*Ljubav na seoski način*“ („*Любов по селски*“, 1970) и „*I bog stvori kafansku pevačicu*“ („*И Бог створи кафанска певица*“, 1972). За разлика от своите колежки, участвали през 70-те години, през 80-те години Лера Брена не влиза в роля на измислен персонаж, а играе себе си. (*Ljubav na seoski način*, 1970) (*I Bog stvori kafansku pevačicu*, 1972) (*Tesna koža*, 1982) (*Nema problema*, 1984) (*Hajde da se volimo*, 1987) (*Hajde da se volimo*, 2 1989) (*Hajde da se volimo* 3, 1990)

⁷ През 1985 г. Земеделската лозарска кооперация „*Сичево*“ постига сътрудничество с Лера Брена и пуска в производство вино с нейния образ, носещо сценичния ѝ псевдоним като име. *Sićevo: Oaza mira i lepote* [online] ZVZ „*Sićevo*“ po izlasku iz „*Župskog rubina*“ (достъпен на: <https://www.sicevo.rs/zvz-sicevo-nakon-izlaska-iz-zupskog-rubina/>, посетен на: 09. 03. 2025 г.)

⁸ През 80-те години редица жилищни сгради в градове като Крагуевац, Ужице, Враня, както и сградата на Енергийната кооперация в Прищина стават известни сред местните като „*Лера Брена*“ (Stojanović, 2018) (Morina, 2018).

Brenini. Brenajepaša“ (*Ние сме Бренини. Брена е наша.*) (Hofman, 2011, стр. 23). За първи път думите са скандирани от публиката по време на концерт в Мостар през 1985 г. (Melichárek, 2020, стр. 140) Чрез своето влияние и репертоар, включващ патриотични песни, тя се превръща за част от югославското общество в обединителната фигура, която липсва след смъртта на Тито.

Три години след появата на „*Jugoslovenka*“ приказният образ на страната, създаван от песните на Лепа Брена и други изпълнители, рухва. През 90-те години в страната избухват поредица от военни конфликти. Логично новата обстановка повлиява върху кариерите на множество изпълнители. По време на войната Лепа Брена официално заема неутрална позиция, но въпреки това популярна личност от нейния ранг няма как да избяга от скандалите. Обвинявана е, че пее със „сръбско произношение“⁹. Посещава Бръчко по време на войната през 1993 г., облечена в камуфлажни дрехи. По-късно тя твърди, че посещава града, за да изведе близките си, а камуфлажът е сафари облекло, тъй като не било възможно да се влезе в града с цивилни дрехи (Petrov, 2018, стр. 9; Megy M., 2019; Petrov, 2021, стр. 215).

След края на войните Лепа Брена запазва неутралните си позиции. За разлика от нейни колеги като Вице Вуков¹⁰, не се изкушава от политиката, въпреки контактите си с политици, за които по-късно споделя: „... не е моя тази професия (политическата – б. а.), но благодарение на моята професия и на професията на съпруга ми (тенисистът Слободан Живойнович – б. а.) познавам много политици в бившите югославски републики. Често съм в контакт с хора от политическия, икономическия и социалния елит на страната. Контактите ми с тях са простишки и приятелски. Аз и съпругът ми – тенисистът Боба Живойнович – нямаме политически амбиции, така че познанството ни с политиците има частен характер.“ (Росич, 2023, стр. 69).

В началото на XXI век Лепа Брена се оттегля от публичния живот. Това продължава до 2008 г., когато излиза нейният нов албум „*Uđi slobodno*“ („*Влез спокойно*“), от който са продадени близо 2 милиона копия (Hofman, 2012, стр. 24). На следващата година

⁹ Разликата се получава поради произношението на ятовата гласна (Ѣ) разпространено като „е“ в Сърбия и като „je/йе“ и/или „ije/ийе“ в Босна и Херцеговина, Черна гора и Хърватия, но по-рядко в Сърбия (Messmer, 2024, стр. 10-14; Melichárek, 2020, стр. 140; Petrov 2018: 10-11).

¹⁰ Винко Вуков, познат като Вице Вуков, е двукратен представител на Югославия в Евровизия, но след подкрепата му към събитията от Хърватската пролет през 70-те години на XX в. става враг на властта и не се връща на сцената до 90-те години. След завръщането си издава няколко патриотични хърватски песни, а в последните години на живота си е депутат от Социалдемократическата партия на Хърватия.

потегля на турне, завръщайки се в градове като Любляна, Сараево, Загреб, София и Тимишоара (Hofman, 2012, стр. 24).

Въпреки завръщането си по кариерния път от 80-те години на ХХ век с концерти из постюгославските страни и съседните Румъния и България, тя умишлено избягва проюгославските песни, но понякога именно публиката иска тяхното изпълнение (Petrov, 2021, стр. 214). Яхич избягва да споменава „Югославия“, а говори носталгично за „отминалите времена“. Единствената публична позиция, свързана с нейната разпаднала се родина, която Лепа Брена заема, е нейното самоопределение. В интервюта се определя като „югославянка“, подобно на песента ѝ от 1989 г., и споделя, че съжالياва за събитията през 90-те години и изпитва носталгия, защото тя обича Югославия, „*както германец обича Германия или японец – Япония*“ (Hofman, 2011, стр. 24).

С годините сред някои от жителите на постюгославските държави се появява носталгия към общото югославско минало. Най-често тя е свързана със спомените за миналото и младостта, както и с невъзможността за адаптация към новата реалност (Petrov, 2018, стр. 4). Като певица с дълга творческа биография, а също и с продуцентски опит¹¹, Лепа Брена приема това като сигнал, че може отново да включи „югославското“ в речника и репертоара си. Така през 2017 г. „неутралитетът“ ѝ е нарушен. „Югославското“ активно влиза в речника ѝ и репертоара ѝ. През същата година излиза и нейната песен „*Zar je važno da l' se peva ili pjeva?*“ (Дали е важно как се пее?¹²):

Ne daj da te krađu od mene
Loši ljudi da nas promene
Ide godina za godinom
Pusti, hajde da se volimo

...

Ako smo nekad bili
Isti nemir, ista želja
Zar je teško da se voli
Varem kao prijatelja

Ako smo nekad bili
Jedna ljubav, duša jedna
Zar je važno dal' se peva ili pjeva
Kad umirem što te nema

Не давай да те откраднат от мен
Лошите хора да ни променят
Минава година след година
Стига, нека се обичаме

Ако някога сме споделяли
Същото неспокойство, същото желание
Защо е трудно да се обича
Поне като приятели

Ако някого сме споделяли
Една любов, една душа
Дали е важно как се пее
Когато умирам, защото те няма

¹¹ През 1998 г. заедно със съпруга си Слободан Живойнович и Александър Попович – акордеонист в групата Сладки грех, Лепа Брена създава музикалната продуцентска компания Grand Production.

¹² Точен превод не може да се направи на български, тъй като и *peva*, и *pjeva* се превеждат като „пее“. Разликата се получава поради различните произношения на ятовата гласна (Ѣ). Именно по тази причина „Дали е важно как се пее“ представя идеята и смисъла на оригиналното заглавие.

Ko još voli puste gradove?
Ljudi se zbog ljudi zavole
Gde smo kada oči sklopimo
Pusti, hajde da se volimo
(Lepa Brena, 2017d)

Кой още обича пустите градове
Хората заради хора се обичат
Къде сме, когато очите затворим
Стига, нека се обичаме
...

Мотивът на песента е подобен на „*Živela Jugoslavija*“ и „*Jugoslovenka*“ – братство и единство, но тук държавата не се споменава под никаква форма. Центърът са хората и съжителството между тях: „*Не давай да те откраднат от мен*“. Единствената препратка към миналото се изразява чрез спомени: „*Ако някога...*“. Чрез обръщение към лирическия герой Лепа Брена призовава да се преустанови омразата между хората и да се даде път на обичта. Освен слухово чрез текста, песента действа и визуално чрез музикалния клип, заснет в Белград, Загреб, Сараево и Тузла (Lepa Brena, 2017e). Повтарящ се мотив в клипа е евентуалното заснемане на четвърта част на филмовата поредица от времето Югославия „*Hajde da se volimo*“, като в клипа взимат участие актьори от предишните три издания като Емир Хаджихафизбегович, Никола Койо, Ката Тодорович, както и членове от групата „*Sladki greh*“ (*Hajde da se volimo*, 1987; *Hajde da se volimo 2*, 1989; *Hajde da se volimo 3*, 1990; Lepa Brena, 2017e).

Година след излизането на песента по сръбската телевизионна програма *Prva Srpska Televizija* излиза документална поредица за живота на Фахрета Яхич от три части. В нея тя отново се представя като „типична югославянка“, а за песните си заявява, че принадлежат на Югославия (Petrov, 2018, стр. 12). Вече спокойно говори за Югославия, а не за „отминалите времена“. Поддържа все по-гласовито носталгията. Трябва да се отбележи обаче, че позициите ѝ обхващат по-скоро спомена за отминалите години, а не представляват политически призови за възстановяването на Югославия например.

Дори и без активното си участие, Лепа Брена поддържа спомена за Югославия. Излиза „*Lepa Brena Prodžekt*“ (Проект „Лена Брена“) – театрална постановка, посветена на Яхич чрез различни персонажи като „Брена Строителката“, „Брена Бизнесдамата“ и „Брена Югославянката“ (Cvetanović, 2024). Според създателите пиесата не е биографична, а по-скоро използва „най-големия символ на югославския шоубизнес“, за да представи сложността, вътрешните противоречия, разораванията и надеждите, настъпили през последните четири десетилетия (Aleksić, V. Dimitrijević, O., 2019). Освен театралната постановка, през 2019 г. излиза и кавър на песента „*Jugoslovenka*“, изпълнен от Сунай Ибраимович и Едита Арадинович, а знамето на СФР Югославия се развява на заден фон през по-голямата част от клипа (Sunaj Ibraimović, 2019).

Дори и да изглежда, че Лепа Брена е известна повече в Сърбия, нейната популярност е очевидна и в останалите бивши югославски републики. В онлайн пространството съществуват записи от нейни концерти в техните столици като Загреб, Любляна и Сараево (**Bojan Krajisnik, 2024; GPJ3333, 2024; Igor Milovac, 2019; spartiataeos, 2017**). Част от репертоара ѝ са и патриотичните песни от 80-те години на ХХ век, призоваващи към единство. Многобройната публика не показва признаци на възмущение, а на одобрение, припявайки заедно с певицата.

За разлика от свои предшественици като Лепа Лукич и Силвана Арменулич, Фахрета Яхич успява да се превърне във фактическа, а не потенциална суперзвезда, във феномен на югославската развлекателна индустрия и обществен живот. Основна заслуга за своята слава тя дължи не само на певческия си талант, но и на условията, в които започва своята кариера. Неодобрението, цензурата и дискриминацията, упражнявани от страна на властите между 50-те и 70-те години на ХХ век спрямо творците от първото и второто поколение на новокомпозираната народна музика, изчезват през 80-те години. Извървява се пътят от заклеймяването на жанра като „кич“ и „безвкусица“ до концерти на стадиони и площади, включително и във връзка с държавни празници и събития.

В началото на 80-те години жанрът се превръща в „съюзник“ на властта. Докато страната се тресе от кризи, заедно със своите колеги от третото поколение на новокомпозираната народна музика, Лепа Брена се опитва да „измести“ вниманието на обикновените граждани от случващото се чрез музика, включително създавайки две песни („*Živela Jugoslavija*“ и „*Jugoslovenka*“), посветени на родината си. Нестабилността в страната обаче е прекалено голяма, за да бъде овладяна с песни. СФР Югославия е обхваната от поредица от войни, каквито Европа не познава от 1945 г. – края на Втората световна война.

Въпреки кървавия разпад на родината ѝ, Фахрета Яхич продължава да пази нейния дух жив чрез своята музикална кариера и своето самоопределение като югославянка, превръщайки се в символ на една отминала епоха. Тя съхранява и спомена за съществуването на страната в живота на онези нейни жители, които игнорират събитията от 90-те години. За носталгиците днес Лепа Брена замества Тито като обединителната фигура, превръщайки се в „последната дама“ на Югославия. От този неин статут се възползват и други творци, които включват нейния образ и репертоара ѝ в свои произведения в сферата на театъра, телевизията и музиката.

Терени (11) 2026 (1)

Цитирана литература:

Анчев, С. (2016) Фактори и процеси, предхождащи разпадането на Втора Югославия (1980 - 1992 г.). В: *България, българите и Европа – мит, история, съвремие, Том 9, Книга 1*, 104-113. изд. Велико Търново: Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“. Исторически факултет. ISSN: 2603-3860 (Online)

Димитрова, К. (2016) *Югославия без Тито 1980-1992*. В: *България, българите и Европа – мит, история, съвремие*, Том 9, Книга 1, 114-119. изд. Велико Търново: Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“. Исторически факултет. ISSN: 2603-3860 (Online)

Росич, Б. (2023) *Първата между (не)равни*. В: *L'Europeo*, бр. 88/XIV/2023, 68-73 изд. „Кю Ем Медия“ ЕООД. ISBN 978-954-529-266-8

Čvoro, U. (2014) *Turbo-folk music and Cultural Representations of National Identity in Former Yugoslavia*. изд. Farnham: Ashgate. ISBN 978-1-47242-036-7.

Delić, Z. (2020) Fantasy, Sexuality, and Yugoslavism in Lepa Brena's Music. В: Beard, D. Š., Rasmussen, L. V. (ed.) *Made in Yugoslavia. Studies in Popular Music*, стр. 152-161. изд. New York: Routledge Taylor & Francis Group. eBook ISBN 9781315452333; DOI: [10.4324/9781315452333](https://doi.org/10.4324/9781315452333)

Hofman, A. (2011) „Друга Тита родила је виле“ *Kako se pevalo (o) Titu*. В: Manojlović-Pintar, O. (ed.) *Tito viđenja i tumačenja*, стр. 615-625. изд. Beograd: Institut za noviju istoriju Srbije, Arhiv Jugoslavije. ISBN 978-86-7005-097-6

Hofman, A. (2012) Lepa Brena: Re/politization of Musical Memories on Yugoslavia. В: Radojičić, D. (ed.) *Bulletin of the Institute of Ethnology, vol. 1, LX*. Belgrade: Institute of Ethnology SANU, стр. 21-31. DOI: [10.2298/GEI1201021H](https://doi.org/10.2298/GEI1201021H)

Horton, A. (2018) “Only Crooks Can Get Ahead”: Post-Yugoslav Cinema/TV/Video in the 1990s. В: Ramet, S. P. Adamovich, L. S. (ed.) *Beyond Yugoslavia. Politics, Economics, and Culture in a Shattered Community*, стр. 413-430. изд. New York: Routledge. ISBN 9780367164683

Melichárek, M. (2020) The Role of Brotherhood and Unity Propaganda in Yugoslav Popular Music in 1970s and 1980s. In: *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi/ Journal of Balkan Research*

Терени (11) 2026 (1)
Institute, vol. 9, nos. 1, стр. 121-149. изд. Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü
2147-1371

Nenić, N. (2020) “My Juga, My Dearest Flower” The Yugoslav Legacy of Newly Composed Folk Music Revisited. В: Beard, D. Š., Rasmussen, L. V. (ed.) *Made in Yugoslavlia. Studies in Popular Music*, стр. 133-142. изд. New York: Routledge Taylor & Francis Group. eBook ISBN 9781315452333

Petrov, A. (2021) From a Yugoslav to a Balkan Star and Back: Lepa Brena’s Public Figure in Transition. In: *Muzikološki zbornik/Musicological annual*, vol. 57, nos. 2, стр. 207-225. DOI: <https://doi.org/10.4312/mz.57.2.207-225>

Rasmussem, L. V. (2002) *Newly composed music of Yugoslavia*. изд. New York: Routledge Taylor & Francis Group. ISBN 0415939666, 9780415939669

Šentevska, I. (2014) "Turbo-Folk" as the Agent of Empire: On Discourses of Identity and Difference in Popular Culture. В: *Journal of Narrative Theory*, vol. 44, nos. 3, стр. 413-441. DOI: <https://doi.org/10.1353/jnt.2014.0013>

Šentevska, I. (2015) “Turbo folk rules!”: Turbo-Folk, Chalga and the new elites of the post-socialist Balkans. В: *Media Studies/Mediální studia* Vol. 2, nos. 2, стр. 152-171. DOI: [10.1353/jnt.2014.0013](https://doi.org/10.1353/jnt.2014.0013)

Онлайн източници:

Aleksić, V. Dimitrijević, O. (2019) Lepa Brena Prodžekt. В: *Bitef teatar* – достъпен на <https://teatar.bitef.rs/Predstave/545/LEPA-BRENA-PRODzEKT.shtml> [посетен 10. 03. 2025]

Cvetanović, J. (2024) Lepa Brena Project: A symbol of an era and a phenomenon on the Balkan music scene. (08.11.2024). В: *Vogue Adria* – достъпен на: <https://vogueadria.com/lepa-brena-prodžekt/> [посетен 10. 03. 2025]

Eurovision National Finals. Yugoslavia 1983 (2009) В: *Wayback Machine* – достъпен на: https://web.archive.org/web/20091026233611/http://geocities.com/national_finals_70s_80s/Yugoslavia1983.html [посетен 10. 03. 2025]

Терени (11) 2026 (1)

Eurovision National Finals. Yugoslavia 1986. (2009). В: *Wayback Machine* – достъпен на: https://web.archive.org/web/20091026233611/http://geocities.com/national_finals_70s_80s/Yugoslavia1983.html [посетен 10. 03. 2025]

Jevtić, N. (2021a) Fantastično u pesmi Apolo 9 – Mašinke Lukić (28.05.2021). В: *Autostoperski vodič kroz fantastiku* – достъпен на: <https://fantasticnivodic.com/fantasticno-u-pesmi-apolo-9-masinke-lukic/> [посетен 10. 03. 2025]

Jevtić, N. (2021b) Fantastično u pesmi Apolo 9 – Mašinke Lukić (28.05.2021). В: *Wayback Machine* – достъпен на: <https://web.archive.org/web/20250115224849/https://fantasticnivodic.com/fantasticno-u-pesmi-apolo-9-masinke-lukic/> [посетен 10. 03. 2025]

Lepa Brena, Miroslav Ilić. (1985) Živela Jugoslavija. В: *Tekstomanija* – достъпен на: <https://tekstomanija.com/lepa-brena-miroslav-ilic-zivela-jugoslavija/> [посетен 10. 03. 2025]

Lepa Brena. (1989) Jugoslovenka. In: *Lyrics Translate* – достъпен на: <https://lyricstranslate.com/bg/Lepa-Brena-Jugoslovenka-lyrics.html> [посетен 10. 03. 2025]

Lepa Brena. (2017d) Zar je važno dal' se peva ili pjeva. В: *Lyrics Translate* – достъпен на: <https://lyricstranslate.com/en/lepa-brena-%D0%B7%D0%B0%D1%80-%D1%98%D0%B5-%D0%B2%D0%B0%D0%B6%D0%BD%D0%BE-%D0%B4%D0%B0-%D0%BB-%D1%81%D0%B5-%D0%BF%D0%B5%D0%B2%D0%B0-%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D0%BF%D1%98%D0%B5%D0%B2%D0%B0-lyrics.html> [посетен 10. 03. 2025]

Megi M. (2019) Što je Brena 1993. radila u Brčkom? Što je istina o njenoj maskirnoj odori? – video. (18.12.2019). В: *Max Portal* – достъпен на: <https://www.maxportal.hr/magazin/sto-je-brena-1993-radila-u-brckom-sto-je-istina-o-njenoj-maskirnoj-odori-video/> [посетен 10. 03. 2025]

Messmer, K. (2023) N-Gram Text Classification on Standard Croatian, Bosnian and Serbian. Honors Theses and Capstones. 864. В: *University of New Hampshire. Scholars Repository* – достъпен на: <https://scholars.unh.edu/honors/864> [посетен 10. 03. 2025]

Morina, D. (2018) Yugoslav Pop Icon's Memory Fades in Kosovo (20.06.2018). В: *Balkan Insight* – достъпен на: <https://balkaninsight.com/2018/06/20/yugoslav-pop-icon-s-memory-fades-in-kosovo-06-19-2018/> [посетен 10. 03. 2025]

Petrov, A. (2018) Yugonostalgia as a Kind of Love: Politics of Emotional Reconciliations through Yugoslav Popular Music. In: *Humanities*, 7(4), 119. изд. MDPI (Multidisciplinary

Терени (11) 2026 (1)
Digital Publishing Institute) – достъпен на: <https://www.mdpi.com/2076-0787/7/4/119>
[посетен 10. 03. 2025]

ZVZ „Sićevo” po izlasku iz „Župskog rubina”. В: *Sićevo: Oaza mira i lepote* – достъпен на: <https://www.sicevo.rs/zvz-sicevo-nakon-izlaska-iz-zupskog-rubina/> [посетен 10. 03. 2025]

Stojanović, M. (2016) Lepa Brena, Sivonja i Pet ludaka: Neobične zgrade u Srbiji i njihovi nadimci (08.06.2018). In: *Gradnja* – достъпен на: <https://www.gradnja.rs/lepa-brena-sivonja-i-pet-ludaka-neobicene-zgrade-u-srbiji-i-njihovi-nadimci/> [посетен 10. 03. 2025]

Видео материали:

Bojan Krajisnik. (2024) *Lepa Brena - Jugoslovenka, Zetra 20.04.2024. Sarajevo, Bosna i Hercegovina.* (21.04.2024). In: *YouTube* – достъпен на: <https://www.youtube.com/watch?v=uZDT-VUBy1E> [посетен 10. 03. 2025]

Filmovi Serije. (2016) *Tesna koža 1 ceo film.* (6.06.2016). In: *YouTube* – достъпен на: <https://www.youtube.com/watch?v=aMpoNMh0QUQ> [посетен 10. 03. 2025]

GPJ3333. (2024) *Lepa Brena: Jugoslovenka (Ljubljana 25. 12. 2017).* (8.12.2024). In: *YouTube* – достъпен на: <https://www.youtube.com/watch?v=iobLpZcAiDY> [посетен 10. 03. 2025]

Igor Milovac. (2019) *Lepa Brena -Hrvatskom se ori Jugoslovenka!!!.* (17.12.2019). In: *YouTube* – достъпен на: https://www.youtube.com/watch?v=bC7_c4nhfVw [посетен 10. 03. 2025]

Spartiataeos. (2017) *Lepa Brena: Jugoslovenka (Ljubljana 25. 12. 2017)* (26.12.2017). In: *YouTube* – достъпен на: <https://www.youtube.com/watch?v=PixBSQdvlyg> [посетен 10. 03. 2025]

Sunaj Ibrahimović. (2019) *SUNAJ X EDITA - JUGOSLOVENKA (OFFICIAL COVER VIDEO)* (12.12.2019). In: *YouTube* – достъпен на: <https://www.youtube.com/watch?v=7c6adgebU98> [посетен 10. 03. 2025]

Lepa Brena. (2017a) *Lepa Brena - Zivela Jugoslavija - (Temisvar, 1984).* (13.04.2017). In: *YouTube* – достъпен на: <https://www.youtube.com/watch?v=rohAI7Qt5DE> [посетен 10. 03. 2025]

Lepa Brena. (2017b) *Lepa Brena i Miroslav Ilic - Zivela Jugoslavija - Dan mladosti - (Beograd, 1985).* (18.04.2017). In: *YouTube* – достъпен на: https://www.youtube.com/watch?v=Myzb9yB61_M [посетен 10. 03. 2025]

Терени (11) 2026 (1)

Lepa Brena. (2017c) *Lepa Brena - Vreme je nase - (Dan mladosti, 25.05.1986.) - (Beograd, 1985).* (29.05.2017). In: YouTube – достъпен на:

<https://www.youtube.com/watch?v=5cYwTfXpm68> [посетен 10. 03. 2025]

Lepa Brena. (2017e) *Lepa Brena - Zar je vazno da l' se peva ili pjeva | OFFICIAL VIDEO 2017* (28.11.2017). In: YouTube [online] [Accessed 05.02. 2025] Available at:

<https://www.youtube.com/watch?v=xy2idL0aqFU>

Lepa Brena. (2019) *Lepa Brena - Sofia / Stadion Vasil Levski | Koncert 1990* (12.01.2017). In: YouTube – достъпен на: https://www.youtube.com/watch?v=WhQxB-D_A8A [посетен 10. 03. 2025]

Дискография:

Antić, D. (1980) “Živela Jugoslavija” – *Živela Jugoslavija* [Vinyl], Jugoton, SY 23700, Zagreb, Yugoslavia. In: Discogs – достъпен на:

<https://www.discogs.com/release/3251293-Dragan-%C5%BDivela-Jugoslavija?srltid=AfmBOoowJYccWmESymI5EzWdh9u25GECm8smoJFay0CtMGulr4ihbCLM> [посетен 10. 03. 2025]

Brena i Miroslav (1985) “Živela Jugoslavija” – *Jedan dan života* [Vinyl], RTB PGP 2113856, Beograd. In: Discogs – достъпен на: <https://www.discogs.com/release/1076177-Brena-I-Miroslav-Jedan-Dan-%C5%BDivota?srltid=AfmBOoocduYfQ5hjQW2BHpRGoc-BJ9kDRGwNfh9Gmsg2bCVUuxcydOUW> [посетен 10. 03. 2025]

Lepa Brena i Slatki Greh (1983) “Živela Jugoslavija” – *Lepa Brena i Slatki Greh* [Vinyl], RTS Sarajevo, München, Germany. In: Discogs – достъпен на:

<https://www.discogs.com/release/27252414-Lepa-Brena-I-Slatki-Greh-Lepa-Brena-I-Slatki-Greh> [посетен 10. 03. 2025]

Lukić, M. Pjević, O. (1968) “Apolo 9” – *Apolo 9 / Ja Sam Ja* [Vinyl], Beograd Disk EBK - 0053, Beograd, Yugoslavia. In: Discogs – достъпен на:

<https://www.discogs.com/release/2442880-Ma%C5%Alinka-Luki%C4%87-Obren-Pjevovi%C4%87-Apolo-9-Ja-Sam-Ja> [посетен 10. 03. 2025]

Lukić, M. Pjević, O. (1969) “Apolo 9” – *Apolo 9 / Ja Sam Ja* [Vinyl], Sportska Knjiga ESK-3702, Beograd, Yugoslavia. In: Discogs – достъпен на:

<https://www.discogs.com/release/3895028-Ma%C5%Alinka-Luki%C4%87-Obren-Pjevovi%C4%87-Apolo-9-Ja-Sam->

Терени (11) 2026 (1)

Ja?srsltid=AfmBOooSGaR8bo0wzb1jaolOxRWot8Ss28biYEEYQvn-aMRIJyxRV6qtA

[посетен 10. 03. 2025]

Stojićević, G. Marković, R. (1980) “Živela Jugoslavija” – *Živela Jugoslavija* [Vinyl], Beograd Disk SBK 0540, Beograd, Yugoslavia. In: Discogs – достъпен на: <https://www.discogs.com/release/1344275-Gordana-Stoji%C4%87evi%C4%87-i-Radi%C5%A1a-Markovi%C4%87-%C5%BDivela-Jugoslavija?srsltid=AfmBOoqzQg4ERXREF5XcyIVzT6EHN9rO-K7J0OfgkZzik2aR-wpeCaPu> [посетен 10. 03. 2025]

Филмография:

***Hajde da se volimo.* (1987)** Directed by: Aleksandar Djordjević [Film] Belgrade, Yugoslavia: TRZ Film i ton. In: IMDb – достъпен на: https://www.imdb.com/title/tt0180728/?ref=ttfc_fc_tt [посетен 10. 03. 2025]

***Hajde da se volimo 2.* (1989)** Directed by: Stanko Crnobrnja [Film] Belgrade, Yugoslavia: TRZ Film i ton. In: IMDb – достъпен на: https://www.imdb.com/title/tt0175698/?ref=ttfc_fc_tt [посетен 10. 03. 2025]

***Hajde da se volimo 3.* (1990)** Directed by: Stanko Crnobrnja [Film] Kikinda, Yugoslavia: FIVET. In: IMDb – достъпен на: https://www.imdb.com/title/tt0187868/?ref=ttfc_fc_tt [посетен 10. 03. 2025]

***I Bog stvori kafansku pevacicu.* (1972)** Directed by: Jovan Živanović [Film]. Belgrade, Yugoslavia: Centar filmskih radnih zajednica SR Srbije. In: IMDb – достъпен на: https://www.imdb.com/title/tt0125212/?ref=ttfc_fc_tt [посетен 10. 03. 2025]

***Ljubav na seoski način.* (1970)** Directed by: Dragoslav Lazić [Series]. Belgrade, Yugoslavia: RTB. In: IMDb – достъпен на: https://www.imdb.com/title/tt0184679/?ref=ttfc_fc_tt [посетен 10. 03. 2025]

***Nema problema.* (1984)** Directed by: Milivoje 'Mica' Milosević [Film]. Belgrade, Yugoslavia: TRZ Film i ton. In: IMDb – достъпен на: https://www.imdb.com/title/tt0180867/?ref=mv_close [посетен 10. 03. 2025]

***Tesna koža.* (1982)** Directed by: Milivoje 'Mica' Milosević [Film]. Belgrade, Yugoslavia: Film Danas. In: IMDb [online] достъпен на: https://www.imdb.com/title/tt0084780/?ref=ttfc_fc_tt [посетен: 12.03. 2025]

Tsitirana literatura:

Anchev, S. (2016) Faktori i protsesi, predhozhdashti razpadaneto na Vtora Yugoslavia (1980 - 1992 g.). V: Bulgaria, balgarite i Evropa – mit, istoria, savremie, Tom 9, Kniga 1, 104-113. izd. Veliko Tarnovo: Velikotarnovski universitet „Sv. sv. Kiril i Metodiy“. Istoricheski fakultet. ISSN: 2603-3860 (Online)

Dimitrova, K. (2016) Yugoslavia bez Tito 1980-1992. V: Bulgaria, balgarite i Evropa – mit, istoria, savremie, Tom 9, Kniga 1, 114-119. izd. Veliko Tarnovo: Velikotarnovski universitet „Sv. sv. Kiril i Metodiy“. Istoricheski fakultet. ISSN: 2603-3860 (Online)

Rosich, B. (2023) Parvata mezhdu (ne)ravni. V: L'Europeo, br. 88/XIV/2023, 68-73 izd. „Kyu Em Media“ EOOD. ISBN 978-954-529-266-8

Терени (11) 2026 (1)

FAHRETA JAHIĆ – THE LAST LADY OF YUGOSLAVIA

KRUM MITOV

Sofia University "St. Kliment Ohridski",

Faculty of History,

Master's Program "Diplomacy and Intelligence in the Balkans"

15 Tsar Osvoboditel Blvd., 1504 Sofia, Bulgaria

kvmitov@uni-sofia.bg

<https://orcid.org/0009-0002-5164-399X>

<https://doi.org/10.60053/TER.2026.11.297-320>

Abstract: Fahreta Jahić-Živojinović, better known as Lepa Brena, is a representative of the genres of newly composed folk music and turbofolk. She is considered one of the most popular artists not only in the post-Yugoslav area but all around Balkans as well. At the beginning of her career (the 1980s), she performed songs calling for “brotherhood and unity” in Yugoslavia, despite the political and economic crisis that had begun in the country. Even after the bloody collapse, these songs continued to gain the attention of the audience. More than 30 decades after the end of Yugoslavia, Lepa Brena continues to keep the memory of it alive as part of “Yugonostalgism”. This is why she can be described as the “Last Lady” of Yugoslavia.

Keywords: Fahreta Jahić, newly-composed folk music, Lepa Brena, Yugonostalgism, Yugoslavia